

quasi semper nova et renascens consolatio verbi, et doctrinae alacris copia. Ubrae hae vetustatis nil habent, ideo meliora sunt vino (*Cant. i, 1*), sed similia musto. Ubrae, inquit, tua botri (*Cant. vii, 7*), non habentia scilicet austeritatem vini, sed musti novam dulcedinem. Ubrae alia pascunt; ista inebriant. Bene ergo ubrae sicut hinnuli, quia nulla vetustate infracta. Magno sponsae pectoris ornamentum, si ubrae integra habeat; non laxa, non fractas mammas in hujus Aegypti saeculi. Ideo dixit: *Ubrae mea turris* (*Cant. viii, 10*). Inexpugnabilia ubrae hae, et lactis ubertate tumentia, quae in turris excreverunt modum. Bona ergo ubrae tam distenta, ubrae pietatis, ubrae gemina, eo quod pietas consolationem habeat vitae quae nunc est, et futurae. *Gaudete*, inquit, *gaudio magno, ut potemini a lacte, et satiemini ab uberibus consolationis ejus. Et cum avulsi fueritis a lacte, epulemini ab introitu gloriae ejus* (*Isai. lxxvi, 10, 11*). Videtis quo lactis usus adducat? *Ut epulemini*, inquit, *ab introitu gloriae*. An non tibi videntur ubrae sponsi epulari ab introitu gloriae, quae sicut hinnuli pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbrae? Quam dulciter suguntur ubrae quae sic pascuntur, ubrae de caelo plena, quia caelestibus refecta in liliis! Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum cibi gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est: *Ego*, inquit, *quasi vitis fructificavi suavitatem odoris* (*Eccli. xxiv, 23*). Vide quomodo Sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corpulentiae, nec dente tactus, nec labore mansus, sed haustus spiritu, ipsis statim uberibus influens, et ubrae distendens. Unde etenim *fragrantia* dicuntur *unguentis optimis* (*Cant. i, 2*), nisi quod in ipsis de vicinis haustus liliis spiritus redolet, donec aspiret dies, et inclinentur umbrae?

6. Dulce quidem inter lilia exspectare auroram surgentem: et forte vicinus est dies istis liliis, et inter lilia ejus frequenter aura quaedam et vapor hauritur; et ipse sponsus in liliis pascitur, qui ipse et lilius est convallium, et lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso praestolari ipsum, praestolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. **90** Tempus illud declarat, de quo dicitur: *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (*Psal. xvi, 15*). Tunc verus et aeternus aspirabit dies, cum aenigmatum in quibus adhuc videmus, umbrae inclinabuntur. Plures hic umbrae sunt: umbra fallaciae, umbra refrigerii, umbra figurae. In prima serpens dormit; in secunda sponsa quiescit; in tertia sponsus delitescit. De prima dicitur: *In umbra dormit* (*Job, xl, 16*): de secunda, *In umbra ejus, quem desideraveram, sedi* (*Cant. ii, 3*), de tertia, *quia sapientia in mysterio absconditur* (*I Cor. ii, 7*). Omnes istae reclinabuntur umbrae cum aspiraverit dies, umbra fraudis, umbra fidei, umbra mysterii. Tunc erit umbra nulla, quia veritas nuda. Tunc ergo reclinabuntur, quae modo sunt exaltatae. Vultis nosse quam altae? *Operuit montes umbra ejus* (*Psal. lxxix, 11*). Magnus mons Paulus: opertum

tamen hac umbra se dicit, tantum in speculo et aenigmate videns (*I Cor. xiii, 12*). Magnus mons, et tamen facile raptus in tertium caelum. Felix raptus, et multo felicior illo, quo mons ille evangelicus ad apostolorum imperium in mare mittitur. Raptus est, quia sapientia Dei immutavit sensum illius. Ideo raptus in tertium caelum, in caelum intelligentiae purae, unde umbrae et aenigmata procul ablegata sunt. Inferiores sunt umbrae, et reclinatae quodam modo ejus respectu, qui in caelum rapitur. Raptus in caelum est, raptus et in paradisum. Serenitatis locus est caelum, paradisus voluptatum. Pulchre in utrumque rapitur, eo quod semiplena sit contemplatio, quae alterutro caret. Denique in quodam paradiso deliciarum et voluptatum locata videtur, quae pascitur inter lilia, donec aspiret dies. Antequam aspiret dies, nox est. Sed nox ista nescio quid videtur habere diei: *Nox*, inquit, *illuminatio mea in deliciis meis* (*Psal. cxxxviii, 11*). Illuminationis etenim vicem tenent ex parte deliciae. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei caelestes et suave olentes aspergit affectus, et aeterni luminis gratiam spirat. Non sunt istae deliciae quas beatus Job commemorans de sapientia dicit, quia *non invenitur in terra suaviter viventium* (*Job, xxviii, 13*). Quaedam sapientiae portio est in istis deliciis. Quomodo non sapientiae portio est, ubi ipsa veritas nondum intellecta, sed jam credita dulciter sapit? Ipsae spirituales deliciae experientia sui satis edocent, et quantum expetendum sit quod de ipsis restat, et quantum respuendum quidquid illis obstat.

7. Tria hic observanda occurrunt: tempus, opus, et locus. Tempus, id est nox, tempus quietis et vacationis est. Opus refectionis est, quia pascuntur. Locus delectationis est, eo quod inter lilia. Jure distenta ad parvulos reportat ubrae, qui sic pascitur, qui in meditationibus pascitur fidei, liberrime, uberrime, voluptuose. Putas quod Salomon in omni gloria sua vestitus est sicut sponsa, quae inter lilia pascitur? Quomodo non gloriose vestita, vallata liliis? Nam, etsi umbra obscurat speciem, sentit tamen odorem, sentit vestimentorum fragrantiam: et in his sapientiae quasi famam odoratur, donec aspiret dies, et inclinentur umbrae; id est, donec aspiret dies, et sempiternus dies. Quamdiu dies et nox vices alternant, non videntur umbrae reclinatae ex toto, dum statum habent. Ubi ergo reclinatae sunt? Apud Patrem utique luminis, apud quem non est vicissitudinis obumbratio (*Jacob, i, 17*). Omnis vicissitudo obumbrationis instar habet, et dum alii aliud succedit, quodammodo abscondit et obumbrat quod praecedit. Hoc ergo est quod dicit, *donec aspiret dies, et inclinentur umbrae*; id est donec aspiret dies, et plenus sempiternus meridies, qui umbras omnes annihilat. *Qui pascuntur*, inquit, *in liliis donec aspiret dies, et inclinentur umbrae*; hoc est, qui sapientiae oblectantur et pascuntur odore, donec ipse lucis aeternae candor illucescat. Utrumque commendatur in liliis, candor, et odor. Et odor quidem quid aliud

nisi gratia fidei; et candor, nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur, donec aspiret dies; quia candor ipse est dies, non habens ullam partem umbrarum. Ille cum aspiraverit dies, jam non erunt ubrae necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius diei. Interim ergo sponsae ubrae sunt sicut duo hinnuli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies de die, Christus Jesus.

91 SERMO XXVIII.

Vadam ad montem myrrhae, et ad collem thuris (*Cant. iv, 6*).

1. *Ubrae*, inquit, *tua sicut hinnuli caprae gemelli*. Videtis quanta gratia sponsae; parvula est et quasi juvencula, et ubrae habet. Quid enim nisi juvenulam notat dum hinnulis comparat? Ergo et mater est, et parvula est, alios pascens, et pasci indigens. Et si quis sit Paulo similis, nondum tamen evacuavit quae sunt parvuli, in carne commorans. Et si aliis abundat, nondum tamen se arbitratu comprehendisse. In speculo videt, in aenigmate videt: ideo sicut parvulus, sicut hinnulus in umbra pascitur, donec aspiret dies. In umbra, sed inter lilia pascitur. Infelix plane qui quidem inter lilia positus, inter lilia sanctae congregationis, ubi variae undique virtutes redolent, nihil tamen suave, nihil liliorum simile novit odorari. Bonus plane et sponsae privilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus virtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pascitur, inter lilia reficitur, lilia esurit. Beati enim qui esuriunt et sitiunt lilia justitiae, lilia castitatis, omnium lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci. Et ipsa virtutum esuries pascit, et delectat aviditas. Odor cibatur, sed nondum satiatur. *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (*Psal. xvi, 15*). Denique ipsarum virtutum, ut sic dicam, gloria latet adhuc. Totum quod inde hauris in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem in fama, in fumo, in odore cibus; dulcis, sed tenuis. Et nos jam saturati sumus, jam divites facti, solo virtutum odore contenti. Nescio tamen si vel odorem haurimus, quos perfectionis non trahit aviditas. Suavis quidem liliorum odor, sed cumulata in specie gratia. Suavis qui dem liliorum odor, sed suavitas tenuis, si odor tantum. Denique *qui pascuntur*, inquit, *in liliis*; id est inter lilia, non in ipsis liliis; sentientes viciniam, non fruentes substantia. Exiguus virtutum usus exprimitur in odore, non copiosa, non solida et quasi corpulenta relectio. Non enim omnimodis reficitur qui pascitur: ideo non dicit: *Qui reficiuntur*; sed, *qui pascuntur in liliis donec aspiret dies*. Deliciosa tamen exspectatio lucis inter lilia. Et vide qualibus sponsa pascatur in liliis. In liliis non caducis, in liliis non marcescentibus, in liliis denique quadam incorruptibilitate myrrhatis. Nam myrrha incorruptionem demonstrat.

2. Jure post lilia de myrrha subtexitur, ut sponsae lilia quadam incorruptionis perpetuitate commendet. *Vadam*, inquit, *mihi ad montem myrrhae*. Quid est, bone Jesu, quod sponsa tua, dilecta tua, alibi ex-

spectat, tu alio vadis? Illa pascitur et exspectat in liliis, et tu vadis ad montem myrrhae? Quare non magis ad lilia vadis, ubi sponsa moratur donec aspiret dies? An forte lilia hae non sunt aliena, nec longe posita a monte myrrhae, sed magis oriuntur in illo? Ita quidem est: nusquam laetius nascuntur lilia, quam in monte myrrhae, nusquam magis illaesa servantur. In monte myrrhae nec corruptioni, nec corruptibilitati locus ullus relinquatur. Ib. in monte myrrhae, ubi carnis universi mortificantur affectus, ubi lilia castimoniae, lilia gratiarum et pure nascuntur, et perpetuo florent. Ergo et in liliis, et in monte myrrhae sponsam satis delicate locatam advertis. Nam alterum tibi sermo praesens expressit, alterum tu ipse potes per interpretationem exprimere. Quoniam enim modo alio iturum se diceret, quam ubi dilectam esse cognovit? Sicut enim illa avide exspectat, sic ille ardentem properat. *Vadam*, inquit, *mihi*. Quid ergo? sponsae non vadit? an ideo sibi ipsi vadit quod ad illam vadit? *Vadam* ergo, inquit *mihi*. Mihi vadam, non soli illi vadam. Non illa sola de meo capit adventu laetitiam, sed et mihi nihilominus alacritatem refundit. Mihi dulce, mihi jucundum est quod ad illam vado. Jam vadam mihi. Mihi sic ire proficit, me delectabiliter afficit, ideo vadam mihi. Jam mihi de monte myrrhae suavis aspirat fragrantia, ideo vadam odore illectus. Vadam mihi, quia deliciae meae cum sponsa morari. Itaque, Jesu bone, de sponsae colloquio oblectamenta tibi captas, ideo tibi vadis nec velut fastidiosus amator declinas cum excluderis, sed stas ad ostium? Stas et pulsas, et quamdam repulsae passus injuriam, stas **92** tamen et pulsas, tantum ut aperiat. Asperge, Sponsa, asperge cubile tuum myrrha et aloë. Christus in odore currit unguentorum tuorum. Asperge cubile tuum myrrha, quam Paulus commemorat: *Mortui*, inquit, *estis, et vita vestra absconsa est cum Christo* (*Coloss. iii, 3*). Tali myrrha asperge, irriga, perfunde cubile tuum, vel potius esto mons myrrhae. Uberior enim gratia, ubi myrrha nascitur, quam ubi respergitur. In hoc monte colloca cubile tibi, imo dilecto, in quadam myrrhae copia, ubi hae species aromatica magis oritur quam advehitur.

3. In multis Scripturae locis usus myrrhae ad mysteria sumitur. Cum myrrha Magi ad Christum veniunt (*Matth. ii, 11*). *Venit et Nicodemus ferens mixturam myrrhae, quasi libras centum* (*Joan. xix, 39*). Magna hic copia: sed quid ad collationem montis? *Ferens*, inquit, id est secum ferens, non ex se proferens: portans, non patiens. Bona utraque, et quae offertur, et quae oritur, sed ista potior. Denique illa ad Christum advehitur, ad hanc ipse vadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhae. Bene mons myrrhae, qui mortem Christi circumfert in se ipso, non in parte; nec quasi respersam, sed uberem, et continuam, et eminentem: nec ad horam et quasi veterascentem, sed magis renascentem. Bene mons myrrhae, qui Christi in se mortificationem et incorruptibilitatem quamdam, et resurrectionis futurae

imaginem non tam gestat quam germinat. Nunquid tibi mons myrrhæ videri potest, in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificum, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatus plane mons, qui hujus myrrhæ germine undique vestitur, non respergitur per partes, nil in se nudum, nil habens sterile, sed totum hac felici fecundum specie. Quomodo non beatus, qui Christum ad se trahit in sui odore aromatis? Bonus odor non tantum Leprosi domum replens (*Matth.* xxvi, 6, 7), sed etiam cœli palatium, thalamum sponsi. Bonus odor plane sponso Christo, inter ipsas deitatis gratus delicias. Denique super tantas delicias, deliciae tamen ejus esse in monte myrrhæ. Ideo dicit: *Vadam*, inquit, *mihi ad montem myrrhæ*.

4. O beatum montem ad quem vadis, Jesu bone, ad quem venis, quem perambulas, quem inhabitas, et inhabitas in finem: quem solus inhabitas, et hoc usque ad terminum loci. Veni, Jesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quæstionem moveat, nullus dicat: Nunquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons uber, mons pinguis, mons abundans, mons affluens unguentis. Hæc unguenta exinaniri non possunt. Magna enim unguenti moles in monte myrrhæ. Non deficient unguenta de hoc monte: ideo qui vadit ad montem myrrhæ, unguentis non indigebit, ne odoramentis quidem, qui vadit ad colles Libani. Non enim deficient thura de Libano. Nam et Libanum dicunt thus intelligi. Veni, Jesu bone, ad hos colles, ut fluant thura a facie tua. O quantus incensi fumus ascendit de collibus istis cum tuo, imo cum te fuerint igne succensi! Magnam habet in collibus thuris ignis tuus materiam pabuli, et magnum incensi fomitem. Non cito consumuntur hæc thura. Incensi hujus fumus non facile evanescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non potest pugillo concludi, non comprehendi thuribulo: vasculo non capitur, mensuram nescit, quia nescit intermitteri. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, et, quod satius est, sine remissione: qui in oratione nihil habet remissum, nil exile, sed velut cujusdam fornacis magnæ fumus pinguescit, sic pinguescentium votorum et desiderii exuberantis agit volumina. Veni ergo, Jesu bone, ad colles thuris: copiosum orationis incensum fumigant montes, quos tangis. Quid simile, fratres, habent orationes nostræ? quam cito thura nostra inanesunt! Et quodammodo vix succenduntur, et statim extinguuntur. Utquid istud? Utique quoniam exiguam nobis incensi congressimus materiam.

5. Ego spiritus angelicos, et si qui inter homines illorum æmuli sunt, quosdam velut colles thuris interpretor, quorum oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu Dei: qui devotionis suavissimos vapores gignunt, cœlestium glomerant nubes affectuum. Beatus utique sacerdos, qui thura tanta offert, quem tam suavis nebula vapor operit et involvit. In Apocalypsi legis *phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum* (*Apoc.* v, 8).

A Et quæ conventio **93** collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala capiat collem thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed ecce plus quam phiala hic. *Ascendit*, inquit, *fumus aromatum in conspectu Domini de manu angeli* (*Apoc.* viii, 4). Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ, inquam, manus, nisi tua, Jesu bone, manus, qui montes ponderas, et terram palmo concludis, qui libras montes in pondere, colles in statera? In manu tua, Domine, omnes fines istorum collium, et si fas est dicere, in sinu tuo. Denique in sinu tuo sanctorum oratio convertitur, in conspectu tuo intrat: ibi conversatur, ibi convertitur: illi in te, et tu in illis. Propterea *vadam mihi*, inquis, *ad colles thuris*. Veni ergo, Domine, veni et noli tardare, veni et ne transilias colles istos. Quid si et ad te transiliiunt colles thuris? Mobiles sunt montes myrrhæ, et colles thuris, ubi ipse adveneris. Quomodo non mobiles, qui liquescunt, qui fluunt, qui fumigant, qui ascendunt sicut fumus aromatum in conspectu Domini de manu tua? Vade ergo tibi ad colles thuris; ubi incensa multa sunt, ubi incensa cuncta sunt: nam in colle thuris nil sine incenso. Incensa hæc data tibi sunt, ideo veni ut adoleas ea in conspectu tuo.

6. *Vadam mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris. Veni de Libano, veni*. Jam exclusum est cur vadat: utquid enim, nisi ut vocet, ut intret, ut dicat, Veni? Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare in collibus istis, ad quos Verbum Dei vadit, quos revisit: de quibus sponsam vocat, et vocat ad coronam! *Veni*, inquit, *de Libano, veni, coronaberis*. Libanus candorem sonat. Quidni candidus de nive coelesti? *Non enim deficiet*, sicut scribitur, *nix de Libano* (*Jerem.* xviii, 14). Nix illa, quæ descendit de cœlo, quæ infundit terram et inebriat, et germinare facit. Beati montes, super quos nix ista cadit, et colles quos operit. *Sic*, inquit Dominus, *erit, verbum quod egreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum* (*Isa.* lv, 11). Videtur tibi vacuum reverti verbum, quod vadit ad montes myrrhæ, et colles thuris, quod cadit super hos montes, et colles operit? Nescit vacuum reverti. Ideo vocat et dicit, *Veni de Libano, veni*. An mysterio vacare putas, quod post montes myrrhæ et colles thuris commemorat Libanum? Quæ res animum sic reddit mundum et candidum, quomodo orationis usus? Primo quidem myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis pravus primo fuerit odor repressus, et exhalatio carnis. In myrrhæ unguento mens stringitur, ut ad quamdam, imo omnimodam unitatem se coarctet: per thus incensum dirigitur, et dilatatur, et se diffundit, et cœlestes replet regiones ex odore incensi. Illic se liberæ veritatis auræ immisceat, et confundit: et quæ primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit et attenuatur et deficit, suspensa et suspiciens in excelso.

7. Oratio utriusque, et myrrhæ, et thuris, ministerium explet. Orantis affectum in primis colligit,

et stringit in te ipsum: deinceps diffundit et transfundit in Deum. Quid myrrhæ similis, ubi tanta in divinam unionem transfusio? quid incenso similis, ubi tanta divini cujusdam sensus diffusio? Jure tota pulchra vocatur et sine macula, quam orationis ardor incanduit, quam coloravit et candidam reddidit candor lucis æternæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Tota pulchra es*, quia tota pulchra es hæc hora maxime, hora orationis, hora incensi. *Tota pulchra es, amica mea, tota pulchra es*; quia tota amica es, et solo amoris candens affectu. *Tota pulchra es*, et sine macula, peregrini nil habens coloris admixtum. *Veni de Libano, veni de Libano, veni de Libano. Veni de Libano*, quia sine macula es; *veni de Libano*, quia tota es pulchra: *veni de Libano*, quia plene lota. *Veni de Libano*, ex toto illustrata: *veni de Libano*, carens culpa: *veni de Libano* et candens gratia: *veni, coronaberis*. Felix omnino qui de Libano candentis affectus, de colle thuris, de orationis intentæ copia vocatur ad coronam. Felix, inquam, anima, quæ hora incensi ascendit ad Patrem, quæ sine intervallo de Libano ad coronam vocatur, coronam gloriæ, quam reddet illi in hora transitus justus judex et dulcis sponsus Jesus Christus cum Deo Patre per omnia sæcula sæculorum. Amen.

94 SERMO XXIX.

Tota pulchra es, amica mea (*Cant.* iv, 7).

1. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te: veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano; veni, coronaberis*. Quis mihi dabit istud trium (ut sic dicam) dierum iter conficere? quis, inquam, dabit mihi hanc viam indefesso incessu percurrere? Viæ istæ, viæ pulchræ, et semitæ pacificæ sunt, venire de Libano ad Libanum, de Libano ad regnum. Nam sponsa ad coronam vocata, invitata videtur ad regnandi consortium. Dulcis est hic viæ terminus, sed nihilominus dulcis est transitus. Quidni dulcis, qui nescit a Libano deflectere? Non hæc est via lata, non hæc est via laica, nec potest per eam transire pollutus. Non est currentis, nec volentis, sed miserentis Dei (*Rom.* ix, 16.) Miserentis cur dico? dixissem melius, Desiderantis. An non æstuantis desiderii vota designat vocatio trina? Vehementis affectus argumentum est quod tertio vocat. Percurre animo præcedentia Cantici hujus, nusquam reperies vel tam crebro vocatam, vel tam expresse commendatam pulchritudinem sponsæ. Ter vocat et totam pulchram dicit. Denique in præcedentibus sic habes: *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra* (*Can.* i, 14). Et iterum alibi: *O quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es!* (*Cant.* iv, 1.) Hoc autem tertio in loco totam pulchram definit. Illis in locis vel demonstrat quod pulchra est, vel miratur quod tam pulchra est: non tamen definite determinat quod ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsentibus: *Tota pulchra es, amica mea*. Quomodo non tota pulchra pulchritudini, et toti pulchritudini collata ex toto? Quomodo non tota pulchra, in quam

lucis æternæ candor immensus emanat. Bene tota pulchra, et superpulchra, in quam uberi illapsu sese transfudit omnis pulchritudo Domini. Exaltata quidem est super sidera, species tamen pulchritudinis ejus in sponsa. *Species*, inquit, *ejus in nubibus cæli*. Quamdiu sponsa nubes cæli est, nubes lucida et levis, et quasi ad solem accedens, et ipsum suscipiens, tamdiu in ea solus Solis splendor relucet, et pulchritudinis ejus species manet.

2. Plane tunc nubes est sponsa, quando spiritualis obtinet affectionis levitatem, et lucem intelligentiæ. Quamdiu spiritualis anima per orationis et contemplationis usum in supernis suspenditur, sicut lucida nubes et levis; tota interim pulchra est, quia tota amica est; et macula carens, quia in fervidæ charitatis versa est colorem: hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, non habentem maculam vel rugam, mundans illam non tam in sanguine, quam in lumine suo. Quomodo non tota pulchra, in qua tam expressa divinæ pulchritudinis species apparet? Quam mihi dabis animam, quam audeas ex toto pulchram definire, nisi in hæc hora tantum, quando per amoris æstum plus imbuitur, quam induitur specie Sponsi? Aliis quidem horis sine macula deputatur, dum culpa non imputatur. Hoc autem momento quod sine macula dicitur, non est indulgentiæ, sed dilectionis, sed desiderii, sed devotionis. Quis enim dabitur, veniæ locus, ubi vota charitatis tantum exæstuant? Amor indulgentia non eget: totum enim gratiosum est, ubi solus est. Denique vide nunc quomodo et offensa excluditur, et gratia commendatur et sola gratia. *Tota*, inquit, *pulchra es, amica mea, et macula non est in te*. Blandimenta hujusmodi non videntur indulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Oblectatus pulchritudine, optat præsentiam. *Veni de Libano, veni de Libano: veni, coronaberis*. Invitatio crebra prodit affectum, vota manifestat.

3. Alii trinæ vocationis scrutentur sacramenta, et gradus assignent: mihi quidem sufficit divinæ majestatis humanam adversus animam affectum mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Utinam mihi nihil incumbat negotii, nisi suspensio semper stupore mirari impensam gratiam, ita tamen ut admirationi huic vota jungantur, et germana sit charitas. Affectus enim affectum meretur, et abyssus abyssum similem provocat in voce profluentium cataractarum (*Psal.* xli, 8). Bonæ siquidem cataractæ sunt, quæ tuum, bone Jesu, distillant affectum, infundunt amorem. Amor mutus non est, usum habet vocis. *Quod enim continet omnia, scientiam habet vocis* (*Sap.* i, 7). De Spiritu scriptum est hoc, et bene nosti quanta sit **95** affinitas, si non potius identitas, charitatis ad Spiritum. Illa continet omnia, quia plenitudo legis est charitas (*Rom.* xiii, 10). Spiritus loquitur mysteria (*I Cor.* xiv, 2), et amatoria plane loquitur. Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro (*Rom.* viii, 16), utique et blandimentum loqui potest. Sonus ejus sensus amoris est et desiderii, vota

instar habens vocis. Experimentum gratiæ ipsum est utique quod loquitur, quod invitat, quod dicit: *Veni de Libano*. Ter vocat, fortasse idcirco quod funiculus triplex difficile rumpitur. Tenax enim funiculus, amor. Amor affectuose trahit cui est id ipsum alloqui, quod est allicere. Nihil amoris tenacius vinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex divina triplicem hujus ostendit nexum funiculi. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex omni mente tua* (Matth. xxii, 37). Ac si dicat: *Diliges Dominum Deum tuum cordis proposito, animæ affectu vitali, integro et rationabili quodam mentis arbitrio*; ut amoris in te et propositum sit, et ipsum propensum sit, et perspicax sit. Bona siquidem cordis in Deum intentio pia: sed quid, si pigra sit, si emortua, si nihil habens in se vitale, nil animatum? Bona ergo intentio pura, quam vividam reddit et velut animatam fervida et dulcis affectio. Affectum hunc, qui est quasi quædam anima boni propositi, informat meditatio, si discreta est; et refovet, si crebra est. Funiculo sic tripliciter nexo, ad meritum repositæ coronæ quid uberius, ad experimentum quid expressius? An non tibi videtur invitare, et quasi tripliciter dicere *Veni*, hæc trina dilectio?

4. Denique quasi invitat, dum confert et audaciam pro merito, et aviditatem pro experimento. *Veni*, inquit, *de Libano, veni, coronaberis*. In Apocalypsi quasi de Libano venientes sic legis: *Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt? Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione, et laverunt stolas suas, et candidas eas fecerunt in sanguine Agni* (Apoc. vii, 13, 14). *Stolas*, inquit, *suas candidas fecerunt in sanguine Agni*: utique et credendi fide, et conversandi forma, qui in tribulatione sua sequuntur hunc Agnum, non aperientem os suum, cum ad occisionem duceretur, et coram tondente se obmutescentem (Isai. liii, 7): qui non sunt tristes neque turbulenti, donec eiciant ad victoriam iudicium (Isa. xlii, 4; Matth. xii, 20), et certamen ad coronam. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. ii, 5). Et quia de certamine corona, ideo forsitan dilectam sic invitat ad coronam, ut exprimat causam. Ait enim: *Coronaberis de capite Amanæ et Sanir, de montibus pardorum, de cubilibus leonum*. Nescio enim quid asperum, quid ferum, quid fraudulentum in his vel nominibus, vel naturis datur intelligi. Ideoque de his coronari dicitur, dum hæc triumphata coronæ ministrant materiam. Ille quidem per tribulationis tolerantiam coronatur, qui mitis, qui mansuetus, qui velut agnus de tribulatione magna venit, qui in charitate venit candidatus, non consumptus, quem nulla impatientiæ et murmuris macula denigrat. Hi sunt qui de Libano veniunt, et coronantur de capite Amanæ et Sanir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Per hæc enim coronantur, qui per hæc tentamentorum genera probantur. Numquid non colligunt isti de spinis uvas, de tribulis ficus? *Quod in*

præsenti est, inquit Apostolus, *momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis* (II Cor. iv, 17). Passiones ergo hujus temporis cooperantur quidem, etsi non comparantur, ad futuram gloriæ coronam, quæ reservatur nobis. Cumulata plane materies præmiorum, quando inter totius puritatis merita passionibus variis atteritur. Pulcherrimus coronæ nexus, quando puritas vitæ, et humilis pressurarum tolerantia sibi coherent. Magnum quidem est pressurarum pondus: ideo forsitan montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fides superfertur nesciens opprimi. Capita montium istorum conculcat, et percutit ipsum caput de domo impii. Jure ergo caput ipsum triumphans coronatur de capite, quia et tribulationum initium conterit, et tribulationum vehementiæ non cedit. In omni [re] quasi caput est quod vel primum est, vel maximum. Sic ergo caput hic accipit, quasi rerum quæ his montibus figurantur, vel principium vel cumulum donet intelligi. De capite Amanæ coronatur, de vertice Hermon et Sanir, qui injuriarum cumulum quemdam exsuperat, et tribulationum molem extollentem se adversus humilem scientiam Christi. Sed ¶96 moles ista tanto videtur minus ponderis habere, quanto totum est momentaneum quod tumet.

5. Denique etsi mons est, tamen scriptum legis, quia mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo (Job xiv, 18). Et vide quomodo defluerunt, quomodo translati sunt montes isti. Translati sunt, quia transmutati sunt. Quasi translato et triumphato indicat illos Apostolus, quibus loquitur: *Et hæc aliquando quidem, inquit, fuisti; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis* (I Cor. vi, 11), hac ablutione et emundatione quæ fit per verbum fidei. Pardus deposuit varietates suas, totus immaculatus effectus, totus unius coloris, id est unius fidei et moris. Velut pardus quidam videtur homo hæretici dogmatis varietate respersus: sed et nihilominus pardo similis est homo dissimilis sibi, homo varius et inconstans, et subinde mutans consilia. Quasi enim, ut ita dicam, vult et non vult pardus. Trahe ista ad conversionem Gentium, et mox intelliges quomodo per unitatem fidei et spei, unum induisse colorem videntur qui conversi sunt ad Dominum: nec modo varietatem, sed et feritatem exuisse perspicias, et non in cubilibus leonum: non in cubilibus, inquam, et impudiciis, sed in cubilibus et in hortis aromatum, et commorari in lectulis non ferinis, in lectulis non foedis, sed floridis. Floridus enim lectulus sponsi et sponsæ. Non videtur sponsa de Libano libens egredi, et de Judæa transire ad Gentes. Abscedit enim invita, quæ toties vocatur; non vult deserere Libanum, ut transeat ad montem Amanæ, ad verticem Sanir et Hermon. Sed transitu suo montes hos steriles, montes barbaros convertit ipsa in Libanum.

6. Sed jam montium istorum nomina intueri. *Amanæ* populus Vanus intelligitur vel Coangustans:

Sanir, Hispidus; *Hermon*, Anathema. Quid vanius illo populo, quorum ipsi doctores evanuerunt in cogitationibus suis; et dicentes se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid angustius illis, qui desperantes semetipsos tradiderunt immunditiæ? Angustum enim cor, quod finem votorum intra temporalis jucunditatis metas contrahit, nesciens spem ad æterna dilatare. Quid magis hispidum et magis incompositum illis, de quibus Apostolus dicit: *Sine affectione, sine fœdere* (II Tim. iii, 3), *in malitia et in invidia agentes?* (Tit. iii, 3.) Nonne isti velut Sanir reputandi sunt? Nam Hermon accipiuntur qui sunt alienati a sensu Christi, promissionis spem non habentes, non cives sanctorum, non domestici Dei, sed omnino sine Deo in hoc mundo. Et hæc quidem, Gentes, fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu: ideo de vobis sponsa coronatur, quæ de vestra immutatione gloriatur. Bona mutatio, ubi Sanir convertitur in Libanum. Et Libanus quidem, ille prior Libanus Judaicus conversus jam in Sanir videtur et Hermon: ideo veni de Libano, et veni, et vide pro Libano illo exiguo et brevi quanti tibi exsurgant Libani. Leva in circuitu oculos, et vide, omnes mundi istius montes tibi sunt in Libanum convertendi. Molestum plane gentis tuæ detrimenta et desolationem videre; sed molestiam hanc tam lucrosa commutatio compensat, ut unius damna redimat proventus superior. Noli ergo moram necere, sed veni de Libano, qui jam desinit esse Libanus: veni, ut de Gentium fide et conversione coroneris. Vis omnes hos montes non in Judæa et Gentibus, sed in Ecclesia tantum intelligere? Non erit dissolutus intellectus, si interpretationem in hanc partem velis deflectere. Invenies hic et Libanum, et Amanæ, et Sanir, et Hermon. Invenies hic et montes pardorum, et leonum cubilia.

7. Utinam in hoc Libano nostro, in hoc sacro monachorum conventu, quem et professio, et conversatio venustat et candidat: in hoc, inquam, Libano, utinam non detur cernere caput Amanæ, non verticem Sanir et Hermon. Cum videris in cœtu et congregatione sanctorum quemquam efferentem se ipsum inflatum sensu carnali, jactantia vanum, intus et foris tumidum et turbidum, otiositatis anxium vanitate (otium enim acediam parit); cum talem videris, quid aliud quam caput Amanæ cum Libano cernis? Nil otio vanius, nil anxius acedia, nil tumore turbatus. Nam et Amanæ populum vanum vel turbidum sonat; ideo de Amanæ venit ad Sanir, ad hispidum et pilosum. Ubi enim acedia, ibi tumor: ubi ¶97 turbatio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed totum horridum: et qui talis est, sine fœdere est, sine affectione, inimici sensus et alienati, imo anathematizati, quod Hermon significat. Non hic domesticus Dei, non civis, ne advena quidem et hospes: propter quod nulla ad eum gratia, devotio nulla declinat. Non divertit ad illum sponsus, ut vel in transitu visitet, et sicut

hospes ad commorandum. Commorantur autem in eo pardi, dæmones quidem varii et versipelles, et leones cubant ibi. Non circumveunt ut transvolent, sed securi possident, et cubilia collocant. Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenim multi istiusmodi in sponsi prædestinantur, ornatum. Ideo dicit: *Veni, coronaberis de capite Amanæ, et de vertice Sanir. Veni*, inquit, *de Libano, veni*. Vide si non morose egreditur de Libano, quæ toties vocatur. Mora tamen hæc non est contumaciæ, sed cautelæ. Quis enim a contemplationis candore, a quietis internæ et puritatis sereno libens discedit? Cui non erit molestum, vel ad momentum de loco deliciarum secedere? Forsitan sperata in discipulis lucra blandiuntur, sed molestus labor. Optanda quidem lucra, sed metuendus est lapsus. Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus est proventus, vicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suavitatis damnum. Quid mirum si moretur venire, cum et molestum sit de Libano discedere, et metuendum sit ad montes illos barbaros et bestiales accedere? Et forsitan sponsæ mora, festinationem nostram suggillat et arguit, qui nimis prompti et parum providi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, in sollicitudinum molestias, et materiam lapsus: nec exspectantes vel semel vocari, ultro nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte procurantes. Non debet esse tanti muneris improvida præsumptio, sed nec pertinax metus.

8. Denique præsumendum est ubi Christus jubet, ubi Sponsus vocat, et proventus uberes pollicetur, sicut in hoc loco: *Veni*, inquit, *coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum*. Cum in subjectis mutatur morum barbaries, cum de cubilibus et impudiciis ad florida et honesta transferuntur cubilia, et in hortos aromatum; ad cubilia, in quibus non est fremitus, sed fletus; ad cubilia, in quibus compunctio est cordis, non pugna cogitationum: cum aufertur maculosæ varietatis velamen, et nuda succedit simplicitas, moribus ministerio suo in melius commutatis; coronari sponsa satis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cum jam vertuntur in ornatum, quorum antea mores horrebat cum ordine quodam charitatis sibi coherent in unum, qui ferinis prius affectibus dissidebant. Grata plane sponso est hæc unitatis coherentia: ideo forsitan sequitur, et vulneratum se dicit *in uno oculorum, in uno crine colli ejus*, scilicet sponsæ. Capituli hujus ratio in aliud differenda est tempus. Hoc autem in fine admonuisse sufficet, si quem alieni cura profectus ad gradum altiozem sollicitat, non dissuadeo, nec suadeo plane. Unum autem hortor, quisquis is es, æmulare et cunctationem, et candorem sponsæ, quæ non est contenta semel vocari, nec digna sponso, nisi de quodam puræ et dealbatæ conscientiæ Libano. Non enim nisi de Libano dilectam vocat ad coronam Christus Jesus

sponsus ejus, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXX.

Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, etc. (Cant. iv, 9).

1. O cor durum, et male durum, in quo verba ista vulnera non generant! Stupidum plane est cor, quod verborum istorum virtutem non persentit, quod non stupet ad dignationem tantam. Quid dignationem dico? etiam plus est. Et quantum esset, si vel dignatio esset? Magna enim res, et omni admiratione digna, si vel dignatur tanta majestas humanam infirmitatem sororis et sponsae impartiri vocabulo. Nunc autem non tam dignatio est quam devotio. Vultis autem devoti et propensi affectus argumentum audire? *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Cordis vulnus vehementiam designat amoris. O vere dulce cor, quod nostris movetur affectibus ad rependam vicissitudinem dilectionis. Et necessitudo haec, et vicissitudo: necessitudo in sororis et sponsae nomine, vicissitudo designatur in vulnere. Magna necessitudo sororis, sponsae major: illa cognationis, ista dilectionis. Ibi significatur quia de uno sunt: hic, quia unum. Soror est, quia divinae consors naturae: sponsa vero, quia in singularitatem assumpta personae. Expressa plane necessitudinis haec vocabula sunt, quae vel naturam, vel gratiam sonant. Quantum amare oportet, quae tantis affinitatibus foederatam Christo se novit? Quantumcunque amat, non amat, sed redamat. Ipse enim prior dilexit nos (*I Joan. iv, 10*). Amor ad illum noster quantumcunque propensus fuerit, non impenditur, sed rependitur: debitus est, non gratuitus; aequari ei, qui jam impensus est, amori non potest. Et quonam modo mereri potest, quomodo obligare potest qui ne plene quidem solvere sufficit? Non potes, sponsa, amatori tuo vicissitudinem plenam rependere. Ipse tamen non desinit superimpendere. Quod impendit tibi, nondum plene solutum est, tamen obligatum se putat. Quidquid illi rependis amoris, non accipit quasi debitum, sed quasi gratuitum. Quasi provocatum ad dilectionem se persentit, dum cor suum vulneratum fatetur.

2. Quid est hoc miraculi, fratres? Nonne beatam hanc reputatis animam, quae ipsum cor Domini nostri Jesu Christi piis affectibus transfigit et penetrat? Acutus et efficax, et vere violentus affectus ille est, qui tuum, Jesu bone, meretur et movet affectum. Magna et violenta est vis charitatis, ipsum affectum Dei attingens et penetrans, et velut sagitta jecur ejus transfigens. Quid mirum, si regnum caelorum vim patitur? (*Matth. xi, 12*). Ipse Dominus violenti amoris vulnus sustinet. Sed vide quibus jaculis vulneretur. *Vulnerasti, inquit, cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.* Ne parcas, sponsa talibus Sponsum telis appetere. Aspectibus piis quasi spiculis utere. Noli in hoc negotio

remissius agere, noli contenta esse dilectum vulnerare semel, sed concide ipsum vulnere super vulnus. Felix es si sagittae tuae infixae sunt illi, et amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefesse sit in illo. Bonum vulnus, de quo virtus egreditur. Tetigit mulier fimbriam, et virtutem de se sensit Christus exire (*Luc. viii, 43-46*). Quanto magis cum cor ejus non leviter tangitur, sed vulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus istud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula vibra: reputa illum quasi signum positum ad tales sagittas. Tales favorabiliter excipit, quia tales jacit. Respexit Petrum, et cor ejus percussit, et compunxit ad poenitentiam (*Luc. xxii, 61, 62*). Vulnerati cordis lacrymae dant signa. Denique clementi respectu cor illud vulnerat, quod ad aliquem virtutis movet affectum. Talia in me utinam multiplicet vulnera a planta pedis usque ad verticem, ut non sit in me sanitas. Mala enim sanitas, ubi vulnera vacant quae Christi pius infligit aspectus. Aspectus aspectum provocat: ideo tuo illum tenta vulnerare prospectu. Oculi tui semper ad Dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur crinibus.

3. Non tamen dicit, In oculis, et in crinibus, quasi in pluribus, sed quasi in uno: *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.* Si plures habes oculos, omnes alios claudere; ut hoc uno utaris, quo solo dilectum intueri soles, et quo solo vales. Qui directius intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt, et eum ipsum quo cernunt stringunt, ut stricto efficacius contemplantur acumine. Oculus tuus unus est, si purus est: unus est, si ad plura non est: unus est, si quodam modo simplicatus et strictus et directus in unum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus unus est, si intendis et intueris semper in unum, et in illum unum. Denique si amoris oculus est, unus est. *Unam, inquit, petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum, ut videam voluptatem Domini (Psal. xxvi, 4).* Oculus iste unus est, unum petens, et unum prospiciens. *Et in uno crine colli tui.* Non oportet ut crines fluent, ut sine lege evagentur, et sparsi et errantes oculorum effundantur luminibus. Non decet ut strictus sit oculus, et crinis latus. Oculus enim offenditur, cum crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine nisi cogitatus designatur? Vis unum habere utrumque, et crinem et lumen, et intentionem et meditationem? Cujus est in lege Domini voluntas ejus, et in ea meditatatur die ac nocte; iste etiam in voluntate uniformi unum possidet oculum, et crinem unum in meditatione. Alioquin, si uniformis et simplex intentio in Deum tibi non fuerit, si cogitationes tuae sine disciplina fluent; intentum retundunt oculum et simplicem intentionis diverberant aciem, et cor dissipant peregrinae et indisciplinatae mentis volutationes. Intentioni purae cogita-

tus respondeat, unus sit, sicut et illa uniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, non incultus, sed collectus in unum, et collo inhaerens, collo utique illi de quo dicitur: *Collum tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent (Cantic. iv, 4).*

4. Collum hoc sacram Scripturam intellige, per quam ad nos divinae nuntia voluntatis verba profuunt. Bene ergo crinis colli, cogitatus assiduus in lege Dei. Ideo colli dicitur, quia omnis cogitatus tuus, omnia sensa tua et intellectus tuus sacro non debent praedjudicare sermoni, sed ex ejus praescripto pendere, et prodire ab ipso. Quod si divisi et quasi lacerti sunt crines tui, et nihil in se compositionis habentes; collo licet inhaereant, non tamen placent sponso, nec ejus cor vulnerant; non movent affectum, nec gratiam merentur. Utrumque exigit, ut et counti sint, et collo inhaereant, et obtineant in se tam ordinem, quam auctoritatem. Quid enim proficis, si meditationes tuae in lege Dei sint, et ipsae, in se ipsis sine lege sint? Sine lege sunt, quae sine ordine sunt, et passim feruntur. *In uno, inquit, crine colli tui.* In collo, sacri sermonis auctoritas intelligitur, quae cogitationes informet: ordo autem in unitate. Bonus enim ordo, ubi colliguntur in idipsum, et feruntur in unum, et in unum illud quod non aufertur. Vel ideo dicit, *In uno crine colli tui,* ut liberam et revelatam significet sponsae faciem. Crines enim pro velamine habentur. Vult ergo in sponsa exertam et revelatam faciem ad speculandam gloriam Dei, ad intendendum sine offensione oculum contemplationis: ideo commendat crines compositos, et reductos a vultu ad collum.

5. Quid hoc in una singulariter intelligimus animam? Derivemus hunc sensum ad Ecclesiae statum. Gracius est enim quod commune est. Denique nihil sponso gratius communitate, imo unitate creditum, et compage Ecclesiae. Multa bona in sponsae cumulavit praeconium, quibus se delectatum ostendit: sed nunquam sic expressit congaudentis affectum sicut hic, ubi et luminis crinis commemorata est unitas. Quomodo non maximum erit ejus gaudium, ubi maximum conservatur mandatum? *Mandatam, inquit, novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexistis vos.* Oculi Ecclesiae, doctores sunt, quos qui tangit, tangit pupillam oculi Domini. Crines vero, plebes credentium. In utrisque est sponso grata unitas. *In hoc, inquit, cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan. xiii, 34, 35).* Consensus duorum vel trium preces impetrabiles facit (*Matth. xviii, 20*); quanto magis totius Ecclesiae in Christo consensus? Quomodo non impetrat unitas, quae ipsum cor Domini penetrat? *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.* Quid enim in toto muliebri ornatu plus allicit et afficit amantis affectum, quam crines compositi? Sed quid conamur laudibus cumulare crines sponsae ambitioso comptos et collectos ornatu? Magis subest plangendi copia quam applaudendi.

6. His diebus cernimus divulsos misere et laceros sponsae crines, et inter se pugnare Ecclesiae plebes pro Ecclesia. Cernis hoc et tu, Jesu bone, et nihil te movet ista divulsio? non te sponsae tuae vulnus tam grave vulnerat? Si unitas ad gratulationem cor tuum vulnerat, dissidium ad compassionem vulnerare te debet. Movet te unitatis et uniformitatis dispositio: moveat te eorum quae unita fuerunt dissipatio. Divisi sunt crines tui et disparati ab invicem, imo et contra invicem. Utrique a sponsae collo pendere se jactant, et de proprietate gloriantes alios a se divellere tentant. *Novit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Geminum hoc habens signaculum, ut Paulus loquitur (*II Tim. ii, 19*), immobilis manet sponsa ipsius inter impias manus undique convellentium illam et lacerantium. Reges terrae et principes convenerunt in unum adversus Christum Dominum (*Psal. ii, 2*), et adversus sponsam ejus. Sed sponsa Sponsum novit, ut non sequatur alienum, sed ipsum. Non ignorat se ipsam, non ignorat cujus sponsa sit: ideo non vult egredi, nec abire post greges sodalium. Et si sodales fuerunt, jam quidem non sunt. Exierunt ex nobis, sed non sunt ex nobis. Quomodo sodales sunt, qui amici non sunt? Amicus enim sponsi stat et audit; et gaudio gaudet propter vocem ejus (*Joan. 3, 29*). Isti vero non audiunt nec gaudent ad vocem sponsi, sed magis ad vocem imperatoris Romani. Nisi (quod verius fatemur) non tam gaudent, quam timent ad rugitum ejus. Sed novit Dominus qui sunt ejus, non qui sunt Imperatoris. Ideo moveri non possunt ad fremitum Leonis (3), quia immobili divinae notitiae continentur signaculo.

7. Bonum enim signaculum notitia Dei. Notitia quae secundum propositum est, secundum quod vocati sunt sancti. Firmum est signaculum hoc notitiae ejus, quia nihil ei deperit. Non tantum non deperit ei nihil: sed ipsa salvandos parit, ipsa praedestinat, ipsa signat quos suos esse velit. Geminum signaculum, divinum propositum, et humanum studium: divina providentia, et humana diligentia. Nam de diligentia subdit Apostolus: *Et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Vide duas hujus signaculi partes: unam divinae tantum gratiae, alteram et gratiae et libertatis; illam propositi, hanc adjutorii. Secunda haec pars libertatis nostrae infirmum arbitrium dirigit; nam prima praedestinando disponit. In prima qui sunt ejus Dominus praeviendo novit: in secunda nobis innotescit. Illa causa, haec est illius effectus. Illud signaculum immobile est; hoc probabile. Illud signaculum est, istud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus; et a fructibus istis cognoscetis eos, qui nominant nomen Domini. Nam ipse in beneplacito suo novit qui sunt ejus, et ponit eos ut fructum hunc plurimum afferant. Ideo dicit,

(3) Alludit ad antipapam Petrum Leonis.